ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ – ГР. РАЗГРАД
п.к. 7200, гр. Разград, бул. „Княз Борис“ № 62 | тел./факс: 084/66-27-07
мобилен тел.: 0877 523 313 | e-mail: ourazgrad@vlevski.com

УТВЪРЖДАВАМ
НЕЛИ СТОЯНОВА
ДИРЕКТОР

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА

ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО

ОУ”ВАСИЛ ЛЕВСКИ”, ГР.РАЗГРАД

Настоящата програма е приета с решение на Педагогическия съвет - Протокол №1/15.09.2026 г., утвърден е със Заповед № РД -08-054/ 15.09.2026г. на директора на училището.

Съдържание:

I. ВЪВЕДЕНИЕ / 3
II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ / 4
III. ЦЕЛИ / 4
IV. АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ / 5
V. ЕДИННИ УЧИЛИЩНИ ПРАВИЛА ЗА ДЕЙСТВИЕ В СЛУЧАИ НА ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ СРЕД УЧЕНИЦИТЕ / 6
VI. РЕАКЦИИ СПРЯМО УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИИ НА ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ / 12
VII. ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА ПО НИВА / 14
VIII. ВЪВЕЖДАНЕ НА ЗАЩИТНА МРЕЖА / 16
IX. Какво е тормоз (bullying)? / 16 Участници в ситуации на тормоз / 17 Форми на тормоз / 18
Информация за учениците / 20
Възможни характеристики на ученик, за когото съществува риск да започне да упражнява тормоз / 22
Личностни характеристики и поведение на ученика / 22 Семейна динамика / 26
Училищна динамика / 27
Социална динамика / 28
Идеи и ресурси за допълнителни дейности / 28

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Програмата за противодействие на насилието и тормоза в ОУ“Васил Левски“ гр. Разград е разработена на основание чл. 185, ал. 1 и 2 от ЗПУО и във връзка с Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, утвърден със заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на МОН.

„Насилие“ над дете е *всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.*

Тормозът е специфичен вид насилие сред учениците и е сред най- неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Може да бъде определен като „*повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друг ученик чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин“.*

Тормозът е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

За разбирането на тормоза са важни следните **ключови характеристики:**

1. **злонамерена проява**, която има за цел да нарани или унижи ученика;
2. **извършва се от позиция на силата**, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
3. **повтаря се многократно във времето**, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като: 1.Физически тормоз, например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение. 2.Психически тормоз, например, подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите.3. Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка .4.Кибер насилие“ и „Кибер тормоз“ са насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие,

При установен или докладван случай на тормоз от страна на един или няколко ученици върху връстници в училище се прилагат правила за въздействие, които имат за цел да преустановят проявата, да помогнат за преодоляване на проблемното поведение на извършителите и промяна на техните нагласи за общуване в училищна среда.

Правилата действат последователно на ниво:

Класна стая:

1.Разговор между ученика и класния ръководител с цел изясняване на случилото се.
2.Използване на посредник, ако конфликтът не може да се реши чрез пряк разговор

Училище:

1.Предоставяне на специализирана психологическа помощ под формата на:

- индивидуална консултация с психолог или педагогически съветник
- включване на ученика в група за повишаване уменията за социално общуване и решаване на конфликти по ненасилствен начин
- ангажиране на ученика в занимания, съобразени с неговите интереси и потребности
- индивидуална подкрепа за ученика от наставник, към когото е налице уважение
- включване на ученика в дейности свързани с доброволчество и каузи в полза на общността
- други дейности, определени от правилника на училището

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

През учебната 2026/2027 година в училището се обучават 674 ученици от първи до седми клас. В хода на работата ни с тях бяха определени следните категории ученици:

- с изявени дарби, от тях: 70 участници в областни кръгове на олимпиади,
- 5 участник в национален кръг;
- …. ученици получили национални награди и
- ….ученици – с международни отличия;
- с обучителни затруднения – общо ….
- попадащи в категорията „Деца в риск“ - 1
- упражнили насилие и тормоз – 1;
- със специални образователни потребности – 4
- деца, с чуждестранен произход, които не знаят български -

III.Цели:

Училищният единен механизъм обхваща цялата училищна общност, като неговото успешно реализиране зависи от това до каква степен училището ще успее да мобилизира и обедини своите ресурси и усилия, за да осъществи т.нар. “отговор на цялото училище” срещу насилието.

Основните цели и задачи за противодействие на училищния тормоз, които си поставят Координационният съвет и училищният колектив са следните:

- Да проучват и анализират в развитие всички възможни фактори, които биха застрашили физическото и психическото здраве на учениците.
- Да оказват съдействие на органите на реда и да поддържат връзка с Детска педагогическа стая, Отделите за закрила на детето към Дирекцията за социално подпомагане и Междуучилищната

комисия за превенция на противообществените прояви, за да се осъществи ефективна междуинституционална връзка веднага, щом се появи случай на тормоз, при който капацитетът на училището не е достатъчен.

- Да осъществяват целенасочена консултативно-профилактична и психологическа работа със застрашени ученици, с цел недопускане на училищен тормоз или противообществени прояви.
- Да анализират проблемите на учениците, живеещи в неблагоприятна семейна среда.
- Да подпомагат работата на учителите, учениците и родителите в случаи на училищен тормоз или антисоциални прояви в района на училището.
- Да съдействат за възпитанието и нормалното развитие на учениците.
- Да съдействат на класните ръководители, с цел формиране у учениците на активна гражданска позиция, морална отговорност и мотивираност за интеграция в обществения живот.
- Да създадат защитна мрежа, която включва общоучилищна политика и механизми за предотвратяване, докладване и оказване на адекватна намеса в случаи на тормоз, както и на по-дългосрочна стратегия за превенция на насилието.
- Основните насоки за действие в настоящия план са свързани с предотвратяването на агресивни и антисоциални прояви, и на всички форми на девиантно поведение; те са свързани и с контролирането на социалния климат в училище и с нравственото възпитание на учениците.

IV.АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ

№	Дейности	Срок	Отговорник
1.	Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище	м. октомври	Зам.-директорът по учебната дейност
2.	Запознаване на учениците и родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище на родителски срещи	м.октомври м.ноември	Класни ръководители, училищният психолог
3.	Създаване на координационен съвет за планиране, проследяване и координиране усилията за справяне с тормоза	м.октомври	Директор /със заповед/
4.	Оценка на проблема с насилието. Проучване и диагностика на учениците с цел установяване степента, в която разпознават формите на насилие, видовете тормоз	м.октомври	Училищният психолог, педагогически съветник
5.	Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати и анализа към тях	м. ноември	Психологът на училището

6.	Разработване и въвеждане на план с мерки за предотвратяване и противодействие на тормоза и насилието на различни нива - клас, училище, общност. Планът включва конкретни дейности, срокове и отговорници	м. ноември	Координационен съвет
7.	Утвърждаване от директора на единни правила и задължения на всички служители, свързани със случаите на тормоз	м. октомври	Координационен съвет
8.	Поддържане на Регистър на случаите на тормоз	постоянен	Училищният психолог,

III. ЕДИННИ УЧИЛИЩНИ ПРАВИЛА ЗА ДЕЙСТВИЕ В СЛУЧАИ НА ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ СРЕД УЧЕНИЦИТЕ

Настоящите правила регламентират задълженията на всички служители, свързани със случаите на тормоз.

Правилата са разработени от Координационния съвет на базата на:

- направената оценка и анализирането на проблема, свързан с наличие и прояви на тормоз сред учениците;
- набраните предложения от страна на ръководството на училището, класовете, учителите, непедагогическия персонал, Ученическия съвет и Обществения съвет към училището.

Правилата се основават на следните **принципи**:

- Нетолериране и нетърпимост на тормоза и насилието в ОУ „Васил Левски“ в Разград
- Ангажираност от страна на всички възрастни в училище.
- Стремеж към формиране на училищна общност, култура на социално компетентно поведение от страна на всички участници в училищния живот и взаимно уважение.
- Строги граници, които индикират неприемливото поведение, водещо към прояви на тормоз и насилие и прилагане на съответни мерки при преминаването на тези граници.

1. Правила:

- Всички участници в училищния живот се уважават взаимно (ученици, учители, ръководство, родители, непедагогически персонал).
- Всички дават най-доброто от себе си, за да поддържат позитивен психологически климат и конструктивни отношения в дух на взаимно разбиране, сътрудничество и толерантност.
- Всички в училище изпълняват съвестно и отговорно своите конкретни ангажименти по превенцията и справянето с училищния тормоз. Те са следните:

2. Задължения на учениците:

- Учениците изпълняват задълженията си според Правилника за дейността на училището. Учениците активно участват в изграждането на общоучилищна култура на толерантни взаимоотношения и допринасят с поведението си за изграждането на училищната общност.
- Учениците не толерират насилието и тормоза и незабавно информират за наличие на подобни прояви.
- С оглед обхващане на местата, където според оценката се осъществява тормоз, могат да участват по график след заявено желание в дежурствата в междучасията.

3. Задължения на персонала на училището

3.1 Педагогически съвет

- Приема настоящите правила на свое заседание, като неразделна част от Училищната програма за прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците.

3.2 Координационен съвет

- Планира, проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на равнище училище;
- Обобщава резултатите от оценката на тормоза в началото и в края на учебната година и запознава заинтересованите страни с обобщените резултати;
- Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз;
- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата;
- Подпомага класните ръководители с материали и консултации, съдейства за организирането на периодични обучения на учителите по темата за насилието и тормоза.

3.3 Училищният психолог и педагогически съветник

- Членове са на Координационния съвет за противодействие на тормоза в училище;
- Извършват оценката на тормоза в училище в началото и в края на учебната година и запознават класните ръководители с резултатите на съответния клас;
- Отговарят за воденето и съхранението на Дневника за регистриране на случаите на тормоз и съпътстващата документация;
- Участват в екипите за работа по случай.

3.4 Класни ръководители

- Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз;
- Инициират приемането на правила и ценности на равнище клас, които поставят на видно място в класната стая;
- В плана на класа планират провеждането на дейности, свързани с формирането у учениците на нагласи и социални умения, недопускащи насилие;
- За всеки случай на насилие или тормоз попълват протокол, който предават на психолога;
- Участват в работата на екипа, сформиран по конкретен случай на ученик от класа;
- Информират родителите в началото на всяка учебна година за Училищната програма за противодействие на тормоза, както и за приетите Единни правила за действие в

случаи на тормоз сред учениците;

- Информират родителите при всяка проява на тормоз, в която детето им е участник и за предприетите от училището мерки.

3.4 Всички учители

- Включват темата за насилието и тормоза в учебни единици, при които това е възможно;
- Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ;Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз между учениците;
- Познават и прилагат правилата и последствията, приети от съответния клас и изискват от учениците да ги спазват.

3.5 Дежурни учители

- Стриктно спазват утвърдения от директора график за дежурство;
- Реагират според утвърдените процедури в ситуации на тормоз по време на дежурството;
- Докладват на училищното ръководство за всеки случай на тормоз.

3.6 Непедагогически персонал

- Полагат грижи за предотвратяване на прояви на насилие и тормоз в училищни помещения, за които отговарят;
- Познават основните принципи на действие в ситуации на тормоз и ги прилагат;
- Не допускат прояви на тормоз и насилие и съобщават за тях на класен ръководител, помощник-директор, директор.

3.7 Ръководство:

- Ръководството на училището създава необходимите условия и предпоставки за изграждане на позитивен психосоциален климат и конструктивни взаимоотношения в дух на толерантност, сътрудничество и партньорство.
- Контролира дейностите по превенция на насилието и тормоза и интервенция в случаите на тормоз.
- Осъществява взаимодействие с извънучилищни институции и организации, имащи отношение към проблема.
- Насърчава и поощрява просоциалното поведение и добрите взаимоотношения чрез подходящи форми – грамоти, организиране на конкурси, инициативи, форуми, кампании и пр.

3.8 Родители

- Водят задълбочени разговори с децата си за вредата от насилието и тормоза между връстници
- Активно се включват в живота на училищната общност и в дейностите, организирани на ниво клас и на ниво училище във връзка с превенцията на тормоза и насилието.

- Участват в тематични родителски срещи, форуми и други училищни и извънучилищни дейности.
- Отправят предложения и при възможност подпомагат ресурсното осигуряване на прилагането на Механизма за противодействие на училищния тормоз.
- С оглед обхващане на местата, където според оценката се осъществява тормоз,

могат да се включват по график в дежурствата в сградата на училището и училищния двор, в дейностите по посрещане и изпращане на учениците и др.

4. Процедури за регистриране, докладване и разглеждане на случаи на тормоз

Всеки учител или служител, станал свидетел на ситуация на тормоз или за която е получил сигнал /от ученик, родители ли друг служител от училището/ е длъжен да се намеси, за да прекрати ситуацията на тормоз.

За ученици – жертва на тормоз е създадена форма за подаване на сигнал.

Всеки класен ръководител може да договори с учениците си от класа и други форми и начини за съобщаване на случаи на тормоз в класа.

Действия при регистриране случаи на тормоз и насилие /Интервенция/

Ниво на тормоз	Процедури за интервенция	Отговор на училището	Срок	Документиране

Първо ниво Ниско нарушаване на правилата: леко удряне, бутане, дърпане на коса, клюкарене, обиждане, засрамване, обидни колажи, снимки и коментари в интернет пространството	1. Прекратяване ситуацията и успокояване на всички участници. 2. Класният ръководител/учителя т подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3. Уведомяване родители. 4. Консултации-индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5. Мерки и действия от страна на класен ръководител/учител-намиране на решение, удовлетворяващо	Действията се предприемат от класния ръководител/учител, заедно с родител/и, като се предприема корекционна работа с ученика, група ученици или целия клас. При наличие на щети от материален характер- те се възстановяват. При повторение на насилственото поведение или ако един и същ ученик е тормозен нееднократно, тогава предприемат действия, предписани за ситуации от нива	1.Незабавно при възникнала ситуация 2.До 2 дни след сигнала 3. Незабавно при възникнала ситуация 4.Периодично и при необходимост 5.За периода на възстановяване на щетата /психическа, материална/	Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи; първа проява на насилие не се тълкува като тормоз.
	всички страни. 6. Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.	второ или трето.	6.До отпадане на необходимост	

Второ ниво – повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или допускане на нарушения с по-сериозни последици: шамаросване, ритане, късане на дрехи, изнудване, заплашване, сексуално докосване, показване на порнографски материали, непоискано заснемане и разпространяване на унизителни за ученика	1. Прекратяване ситуацията и успокояване на всички участници. 2. Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД. 3. Учителят/класният ръководител съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава	Действията се предприемат от класен ръководител, психолог, представител на Координационния съвет, директор и родител. КС прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случая. Възстановяване на щети при наличие на такива.	1.Незабавно при възникнал случай на тормоз 2.До 2 дни след сигнала 3.До 2 дни след сигнала	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със ситуации от свидетеля на случилото се или класния ръководител/учителя.
снимки/видео	сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се инициира работа по случая. 4. Уведомяване на родител. 5. Мерки и действия – работа на Координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая. 6. Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.		4. Незабавно 5.Своевременно след решение на КС 6.До отпадане на необходимост	

Трето ниво – системна злоупотреба със	1. Прекратяване ситуацията и успокояване на всички участници.		1.Незабавно при възникнал случай на тормоз	Ситуациите на тормоз от трето ниво се вписват в Дневника със случаи, като по

сила и екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето за който и да е от участниците в ситуацията	2. Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директорът, РУО и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3. Уведомяване на родител 4. Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците 5. Мерки и действия от страна на КС, интензивна работа по случая, информиране и насочване към други служби. 6. Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.	Действията се предприемат от директор, заедно с КС, задължителното участие на родител и представители на институциите. Отговорът на училището може да включва насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД и Община Разград, съставяне на протокол за тормоз и възстановяване на щетата, включване на учениците в допълнителни програми, дейности и др.	2.До 2 дни след сигнала 3.Незабавно 4.За периода на подкрепа 5.Своевременно след решение на КС 6.До отпадане на необходимост	тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници; правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със Закона за закрила на детето, Наредбата за приобщаващото образование, ЗПУО.

IV. РЕАКЦИИ СПРЯМО УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИИ НА ТОРМОЗ

Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата.
- Подходът се прилага от класния ръководител, училищният психолог или педагогическия съветник. Важно е възрастният със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с

оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:

- Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.
- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците.
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.
- Подчертава се поверителността на разговора, като се споменава кои ще бъдат уведомени за случилото се.
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия.
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Класният ръководител убеждава учениците да отговарят на насилието с думи, да търсят помощ, дава указание на кого да съобщят за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

Училищна система за насочване към други служби

Регистриране на ситуации на тормоз

1. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва в създадена за това книга /регистър/ с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „какво се е случило – кратко описание на

случая“, „кога се е случило“, „участници“, „служител, регистрирал ситуацията – име и подпис“, „предприети мерки“, „отговорни участници, които са информирани (институции, органи, родители“, „как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои“. Този дневник се съхранява при училищния психолог.

2. Класните ръководители предприемат ответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с психолога и педагогическия съветник.

3. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на Отдел „Закрила на детето“, Местната комисия борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Включване на родителите

Необходимо е родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.

От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

V. ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА ПО НИВА

№	НИВО **КЛАС**	Срок	Отговорник
1.	Диагностика на учениците от първи клас с помощта на психологически тест за родители ССТ. Диагностика на учениците, за които са налице белези, че имат поведенчески проблеми и трудновсти в социализацията. /въпросници/.	в началото на учебната година и при необходимост	Училищният психолог, педагогически съветник Класните ръководители
2.	Запознаване с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училището и разработените във връзка с него училищни програми.	м. октомври	класни ръководители
3.	Провеждане на часове на класа, свързани с темата.	през учебната година	класни ръководители; пед. съветници, психолог, външни специалисти /при покана/

№	НИВО **УЧИЛИЩЕ**	Срок	Отговорник
1.	Оценка на проблема с насилието чрез анкетното проучване сред учениците.	м. октомври	Училищният психолог, педагогическите съветници и класните ръководители
2.	Запознаване на родителите с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училището и разработените във връзка с него училищни програми.	м. октомври	класни ръководители
3.	Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.	постоянен	Зам.-директори
4.	Вписване на всяка проява на тормоз и насилие в Регистъра на училището.	в хода на учебната година	Координационен съвет
5.	Изготвяне и презентиране на материали, които да фокусират вниманието на ученици, учители и родители върху проблема.	в хода на учебната година	класни ръководители, учители, Ученически съвет
6.	Провеждане на групови и индивидуални срещи с родители и ученици за дискутиране въпросите: „Какво е насилие и тормоз? Как да го разпознаваме?”	в хода на учебната година	класни ръководители, учители, пед. съветници
7.	Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.	в хода на учебната година	училищно ръководство
8.	Повишаване квалификацията на педагогическите кадри и осигуряване на планирани обучения, свързани с насилието и агресията сред учениците.	в хода на учебната година	училищно ръководство
9.	Отбелязване на Деня на розовата фланенлка с общоучилищна проява	м. февруари	педагогическият съветник
10.	Участие в програма за проектно финансиране на училищна инициатива, финансирана от МКБППМН с цел намаляване на агресията в училище	м. март	педагогическият съветник

№	НИВО **ОБЩНОСТ**	срок	отговорник
1.	Родителско съдействие за реализиране на училищни инициативи. Осъществяване срещи с родители, чиято професия е някоя от следните: психолог, социален работник, лекар, свещеник, журналист, спортист, музикант, художник и др.	в хода на учебната година	класни ръководители
2.	Анкетно проучване сред родители, ангажирани с проблема	м.октомври	Училищният психолог, класните ръководители
3.	Родителско съдействие при въвеждане на защитната мрежа и справянето с конкретни ситуации на тормоз.	в хода на учебната година	Училищният психолог, педагогическият съветник и класните ръководители
4.	Провеждане на ежемесечни родителски срещи. Дискутиране по въпроси, свързани с превенция на агресията, необходимост от въвеждане или промяна на съществуващите мерки за предотвратяването й	в хода на учебната година	класни ръководители
5.	За целите на индивидуалната подкрепа привличане на наставници /на учителите и учениците/	в хода на учебната година	Зам.-директори
6.	Ангажиране членовете на Обществения съвет и Училищното настоятелство в дейности по превенция на агресията и тормоза сред учениците	в хода на учебната година	Зам.-директори

VI. ВЪВЕЖДАНЕ НА ЗАЩИТНА МРЕЖА

Ниво на агресия	Отговор на училището и последващи действия
Ниско нарушение на правилата	Прекратяване ситуацията от класния ръководител – разговор с учениците, с родителите, възстановяване на щети.

Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Разговор с родителите в присъствието на класния ръководител, училищния психолог, педагогическия съветник и зам.директора по учебната дейност. Изготвяне протокол от разговора, възстановяване щетата от страна на виновника.
Сериозно – при злоупотреба със сила; при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	Насочване към МКБППМН и полицията, отдел „Закрила на детето" по силата на координационния механизъм. Разговор с родителите в присъствието на класния ръководител, училищния психолог, педагогическия съветник и зам.директора по учебната дейност. Изготвяне протокол от разговора, възстановяване на щетата от страна на виновника, включване в дейности за преодоляване на проблемното поведение съгласно Наредбата за приобщаващото образование.

VII. Какво е тормоз (bullying)?

Тормоз е последователно, целенасочено, умишлено, враждебно, повтарящо се поведение на едно или повече лица, които желаят да причинят вреда на други.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът има различни форми, включва различно поведение, в това число и: - Физически тормоз и атаки;

- Вербални подигравки, прякори, сплашване и заплахи;
- Отнемане или кражба на пари и/или вещи;
- Изключване/изолиране от групата на връстниците;
- Разпространяване на лъжи и неверни слухове;
- Принуда към определени дейности;
- Тормоз, основан на етнически различия; - Сексуален тормоз; - Кибертормоз.

Участници в ситуации на тормоз

Ученикът-насилник: това е онзи ученик, който търси жертвата, започва насилието и играе лидерска роля

Последовател или привърженик: това е ученик с положително отношение към извършеното насилие и играе активна роля, но не е способен да започне насилието и/или да играе лидерска роля

Подкрепящи или пасивни насилници: тези ученици активно и открито поддържат насилието. Например: със смях или поддържане на вниманието към ситуацията, но без да се

включват в нея.

Пасивно подкрепящи или възможни насилници: тези ученици харесват насилието но не дават видими знаци на подкрепа

Свободни зрители: това са ученици които не са въвлечени, не вземат страна и не участват активно в нито една насока (те може да мислят или казват: "Това не е моя работа" или "Нека погледаме и ще видим какво ще стане")

Възможни защитници: тези ученици не харесват насилието и мислят как да помогнат на ученика жертва, но не правят нищо

Защитници: те не харесват насилието и помагат или се опитват да помогнат на жертвата.

Форми на тормоз

Физически форми

Леки - бутане, блъскане, плюене, ритане, удряне.

Умерени – отнемане на собственост, кражба, извършване на унизителни действия, заключване в закрити/ограничени места и пространства.

Тежки – физическо насилие срещу семейство/приятели, причиняването на телесна повреда, заплашване с оръжие.

Вербални форми

Леки - подигравки, използване на прякори, „мръсни погледи", присмиване, подигравки, дразнене, базирано на облекло или притежавани вещи.

Умерени – подигравки базирани на външен вид, заплашителни телефонни обаждания/е – mail

Тежки – заплахи за използване на агресия срещу собственост/вещи, заплахи за насилие или причиняване на телесна повреда

Нарушаване на връзките

Леки – клюки, поставяне в неудобно положение/засрамване, да направиш някого да изглежда глупаво, разпространение на слухове.

Умерени - етнически обиди, да караш друг да поема вината, публично унижаване, изключване от група, социално отхвърляне.

Тежки – злонамерено изключване, манипулиране на социалния ред, за да се постигне отхвърляне, заплахи за пълно отчуждение от групата на връстници.

Заплашване/Сплашване

Леки форми – заплашване за разкриване на лична информация, графити, публично предизвикателство да се направи нещо, играене на „мръсни номера"

Умерени форми – отнемане на чужда собственост – обяд, дрехи, играчки

Тежки форми – заплахи за използване на насилие срещи семейството/приятелите, използване на принуда, заплашване с оръжие

Кибертормоз

Кибертормозът е тормоз, извършван чрез средствата на технологиите за електронна комуникация – Интернет и мобилни телефони. Може да бъде открит под различни наименования: ebullying (е-тормоз), electronic bullying (електронен тормоз), cyberviolence (кибернасилие), digital bullying (дигитален тормоз), online bullying (онлайн тормоз) и т.н. като терминът кибертормоз (cyberbullying) е за момента най-широко наложилия се. Отличителните му черти са същите като при „класическия“ тормоз, като само е сменена физическата среда с електронна и има известна промяна във формите, свързана с възможностите и ограниченията на технологиите. И тук се наблюдава злонамереност и целенасочено желание да се навреди, дисбаланс на силата (най-вече изразен чрез невъзможността на жертвата да се защити успешно), многократното и продължително във времето повторение.

Основните форми на кибертормоз са следните:

- **през GSM.** Тук се включват обаждания, при които има директни заплахи, говорене на неприятни неща, обиди, изнудване, подиграване, понякога дори само намеци. Освен обажданията към кибертормоза спадат и всякакви злонамерени текстови и мултимедийни съобщения (sms и mms). По-особени форми на кибертормоз, свързани с мобилните телефонни комуникации са раздаването на GSM-номера на други хора, без съгласието на детето, както и обаждането от негово име на роднини или приятели. Кибертормоз е също така снимането с GSM и свободното разпространяване на снимки или клипчета без съгласието на детето или, дори и да има привидното му съгласие, на снимки и клипчета, които уронват достойнството му, унижават го или го представят в неблагоприятна светлина.
- **през Интернет.** Тук спектърът на поведенията и действията, които могат да бъдат окачествени като тормоз е още по-широк, отколкото при мобилните телефонни комуникации. Според децата, участвали в изследване, проведено в 5 софийски училища в края на учебната 2009-2010 година, най-често кибертормозът е под формата на пускане на клюки или слухове в социалните мрежи (като Фейсбук) и чатовете и програмите за незабавни съобщения (като Скайп). Това е един вид продължение или прехвърляне в Интернет на „традиционната“ форма на индиректен тормоз, която е описана накратко по-горе. Типични форми са изпращането на всякакви съобщения със заплахи, обиди, подигравки и т.н. независимо дали през социални мрежи, чатове, форуми, имейл или онлайн игри. Краденето на идентичност също е форма на кибертормоз, било то пращане на съобщения от името на някой познат на детето до него или от името на детето до негови познати, но без то да знае и без да е съгласно. Към краденето на идентичност спадат и краденето на пароли или разбиването на акаунти (непозволено влизане в чужд профил във Фейсбук или в чужд имейл). Пускане в Интернет на снимки или клипчета, които унижават детето по какъвто и да е начин също е форма на кибертормоз. Към кибертормоза спадат и изпращането на вируси или нежелани файлове,

както и задръстващи пощата имейли (известният спам).

Възможни характеристики на ученик, за когото съществува риск да започне да упражнява тормоз

- Има история на дисциплинарни проблеми.
- Използва прякори, използва обиден език - псувни, ругатни.
- Отправя заплахи, когато е ядосан/разгневен.
- Злоупотреба с наркотични/психоактивни вещества.
- Обвинява другите за собствените си затруднения/трудности.
- Предявява предпочитание към медийни материали, който съдържат насилие.
- В училищните занимания, предявява предпочитание към теми, свързани с насилието.
- Не е добре приет от групата на връстниците си, включва се в антисоциални групи и банди.
- Често е депресиран и има резки промени в настроението.
- Отправял е заплахи за самоубийство или има опити за самоубийство.
- Има неконтролируеми изблици на гняв и раздразнение.

Моделът, описан по-долу, дава рамка за оценка на ученик, за да се определи, дали той или тя има мотивация, средства и намерение да извърши/изпълни отправената заплаха. Оценката се основава на "съвкупността от обстоятелства", известни за ученика в следните четири основни области:

- личностни характеристики и поведение на ученика
- семейна динамика
- училищна динамика
- социална динамика

Личностни характеристики и поведение на ученика

„Изтичане/пропукване“

Това е ситуация, в която ученик умишлено или не, подава в поведението си насоки за чувства, мисли, фантазии или намерения, които могат да сигнализират извършването на насилствено действие. Тези насоки може да са през фини заплахи, „хвалене, за това какво предстои“, или ултиматуми. Те може да са пряко изказани или показани през разказани истории, писане на писма, стихотворения, песни, рисунки или видео клипове.

Тази форма на поведение може да е вик за помощ, индикатор за силен вътрешен конфликт в ученика. Тя много прилича на самохвалство, заплахите може да звучат като „безсмислени“, но всъщност това може да е е наистина сериозна заплаха. Това е един от най – силните индикатори в

поведението на тийнейджърите, който предхожда извършването на насилствено действие.

Нисък фрустрационен толеранс

Ученикът лесно се ядосва, обижда и вбесява от реални или разпознати от него като несправедливи действия, от страна на другите и има големи трудности да се овладява.

Лоши умения за справяне.

Ученикът постоянно демонстрира ниски умения за справяне или отсъствие на такива, за конструктивно справяне с критика, отправена към него, разочарование, провал, отхвърляне или унижаване. Неговият отговор, ако попадне в такава ситуация е неподходящ, преувеличен, незрял или неотговарящ на събитието.

Липса на устойчивост

На ученика му липсва устойчивост и не е способен да продължи напред, дори и след като неприятното събитие е отминало, тъй като той мисли за разочарованието и провала.

Провалена интимна връзка

Ученикът се чувства отхвърлен и унизен след края на връзката и не може да приеме и да се справи с това.

„Колекционер на несправедливости“

Ученикът набелязва всеки, които по някакъв начин е подходил към него „несправедливо“, обидил го е или го е засегнал. Такъв ученик не забравя и не прощава на хората, за които вярва, че са отговорни за „несправедливостта“.

Възможно е да има списък на хората, които той чувства като „виновни“.

Признаци на депресия

Ученикът става по – летаргичен, с физическа умора, показва черно и мрачно отношение към живота, губи интерес към занимания, които преди това са му харесвали. Да се има предвид, че през тийнейджърството има такива моменти, които много приличат на проява на депресия, но не са.

Нарцисизъм

Ученикът е егоцентричен, липса разбиране за чувствата и нуждите на хората около него, обвинява другите за неговите провали и разочарования. Егоцентричният ученик е възможно да приеме „ролята на жертва“, за да спечели съчувствие и усещане за превъзходство над останалите. Мисли за себе си като

„най – важният“,“най – значимият“.

Отчуждение

Ученикът се държи по начин който показва, че той се чувства различен и отделен от другите. Поведението може да включва чувство на изолация, тъга, самота, чувство на „непринадлежност“, чувство „че не пасва никъде“.

Дехуманизира останалите

Ученикът гледа на обкръжението си като на „предмети“, а не като личности. Това се проявява в разговорите с останалите, в коментарите, които се правят. **Липса на емпатия**

Ученикът не е способен да разбере чувствата на другите и демонстрира незаинтересованост за тях. Когато някой демонстрира емоция, ученикът се подиграва и определя стоящият срещу него като „слаб“ или „глупав“.

Преувеличено усещане за значимост

Ученикът постоянно очаква към него да се проявява специално отношение и реагира негативно, когато не го получи.

Отношение на превъзходство

Ученикът има усещането, че е повече от другите, и се представя за по – умен, по – креативен, по – талантлив, по – опитен, в сравнение с другите.

Преувеличена или патологична нужда от внимание

Ученикът показва преувеличена, дори патологична нужда от внимание независимо дали ще е позитивно или негативно вниманието, което ще получи, независимо от обстоятелствата.

„Другите са виновни“

Ученикът постоянно отказва да поеме отговорност за собствените си действия и обикновено обвинява други хора, събития или ситуации за провалите и недостатъците си.

Маскирано ниско самочувствие

Въпреки, че се прави на арогантен и велик, ученикът всъщност прикрива ниско самочувствие. Такъв ученик избягва да се включва в училищни дейности по прекалено „видим“ начин и по този начин останалите ученици го смятат за незначителен.

Проблеми с контрола на гнева

Вместо да отработва гнева по подходящ начин и при подходящи обстоятелства, ученикът постоянно изпада в гневни изблици, често рязко сменя настроенията си, мелодраматизира или „мълчи изразително“. Гневът може да е значително по – голям, независимо от важността на породилото го събитие, или пък да бъде пренасочен, към хора, които нямат нищо общо с инцидента. Гневът на ученика може да се прояви в непредсказуеми и неконтролируеми изблици, може да е съпътстван от неоснователни предразсъдъци, неприязън или омраза към личности и групи.

Нетолерантност

Ученикът често демонстрира расистки или религиозни предразсъдъци или нетолерантно отношение и нагласи към малцинства, или демонстрира слогани или символи на нетолерантност през татуировки, носене на бижута, дрехи, лепене на стикери.

Неподходящ хумор

Хуморът на ученика е постоянно неподходящ. Шегите и хумористичните коментари имат за цел да сплашат, оскърбят, омаловажат.

Стреми се да манипулира другите

Ученикът прави опити да манипулира останалите и да печели доверието им, така че те да оправдават всички признаци на застрашително поведение **Липса на доверие**

Ученикът е недоверчив и постоянно подозрителен към мотивите и намеренията на останалите. Това недоверие може да прерасне в клинично параноидно състояние. Ученикът може да изразява вярвания, че няма надеждни институции или механизми за постигане на справедливост или решаване на конфликти и че ако нещо го притеснява, той ще го уреди по свой собствен начин.

Затворена социална група

Ученикът е интроверт, по – скоро има познати, отколкото приятели или се асоциира с малка група, която е изключена от всички останали. Ученици, които заплашват или извършват

насилствени действия не е задължително да са „самотници“ в класическия смисъл на думата. Ето защо състава и качествата на групата, към която принадлежи ученика може да осигури съществена част от информацията при оценка на риска ученик да реализира отправена заплаха. **Промяна на поведение**

Поведението на ученика се променя драстично. Намалява училищната успеваемост или ученикът демонстрира безразсъдно нарушаване на училищните правила, графици, правила за облекло или други нормативни актове.

Твърдост и упоритост

Ученикът е ригиден, осъждащ и циничен, на висок глас оповестява мнението си, по теми за които има малко знания. Той пренебрегва факти, логика и мотиви, които могат да оспорят неговото мнение.

Необикновен интерес към насилие

Ученикът демонстрира необикновен интерес към стрелби в училище и други широко отразени в медиите актове на насилие. Възможно е ученикът да декларира адмирации към извършителите на акта или пък да ги критикува заради „некомпетентност“, че не са успели да убият достатъчно хора. Той може категорично да изразява желание да извърши подобно действие в собственото си училище, като възможност за“ намиране на справедливост“.

Интерес към забавления изпълнени с насилие

Ученикът демонстрира необичаен интерес към филми, телевизионни предавания, компютърни игри, музикални клипове или печатни материали, които се фокусират върху теми на насилие, омраза, контрол, власт, смърт и разрушение. Ученикът може непрекъснато да гледа един филм или да чете и препрочита една книга с насилствено съдържание, вероятно включващи и насилие в училище. Теми на омраза, насилие, оръжия и масово унищожаване се повтарят на практика в почти всички негови дейности, хобита и развлечения. Ученикът прекарва много време за видео игри с насилие, но изглежда, че е по – заинтересован от насилствените сцени, отколкото от самата игра. В Интернет, ученикът редовно търси за уеб сайтове, включващи насилие, оръжия и други тревожни теми.

Ученикът сваля и съхранява материали от тези сайтове.

Негативни ролеви модели

Ученикът може да се увлича от негативни и неподходящи ролеви модели като – Хитлер, Сатаната, злодеи от книги и филми, или подобни образи свързани с насилие и разрушение.

СЕМЕЙНА ДИНАМИКА

Нестабилна връзка родител - дете

Връзката на ученика с родителите е трудна и нестабилна. Тези трудности могат да се дължат на разнообразни фактори като скорошни или многобройни премествания, загуба на родител или нов партньор на родителя. Ученикът показва презрение към родителите и отвърля тяхната роля в живота си. Друг фактор може да е епизод на насилие в дома на ученика.

Приемане на неприемливо поведение

Родителите не реагират на поведение, което от повечето останали родители би се приело за смущаващо и необичайно. Не са способни да разпознаят подобно поведение, нямат познанията и начините за отреагиране при проблеми с детето и отговарят защитно към всяка реална или измислена критика на детето. При контакт на училищните власти по отношение на проблемното поведение, такива родители показват незаинтересованост, минимализират проблема или отхвърлят всички становища, дори когато постъпката на детето е очевидна и значителна.

Достъп до оръжие

Семейството притежава оръжия или експлозивни материали в дома си, които са достъпни за ученика. И по-важното оръжията са съхранявани небрежно, без стандартните мерки за безопасност (например оръжията не са заключени и се държат заредени). Това създава в ученика усещане, че оръжието може да се ползва като средство за сплашване на някой друг и при уреждане на спор.

Липса на близост

В семейството липсва интимност и близост. Семейството се мести често или наскоро се е преместило.

Правила и граници

Родителите са поставили малко или никакви граници върху поведението на детето и редовно се „предават“ пред неговите искания. Ученикът настоява за прекомерна неприкосновеност на личния живот, а родителите получават малко информация за неговите дейности, училищен живот, приятели или други връзки. Родителите изглеждат като „заплашени“ от детето си. Те може да се страхуват, че ако разстроят детето това ще предизвика емоционална криза и избухване. Традиционните роли в семейството са обърнати – например детето се държи властно, а родителите се държат като деца.

Няма ограничения и наблюдение, какво гледа детето по телевизията или в интернет

Родителите не контролират, лимитират или наблюдават какво гледа детето по телевизията или интернет. Ученикът има телевизор в стаята си или свободата на прекарва колкото се може по – дълго време в гледане на програми със съдържание на насилие или друго неподходящо съдържание. Ученикът прекарва повече време в тези занимания, отколкото в дейности със семейството или приятели. Същото се наблюдава и при използването на компютъра.

УЧИЛИЩНА ДИНАМИКА

Ако акта на насилие се е случил в училището, училището става сцена на престъпление. Училището поддържа документация за всички предишни инциденти или проблеми, в които са били включени учениците, тъй като тази информация може да е много полезна и да се разглежда в бъдещи оценки на заплаха.

Връзка на ученика с училището

Ученикът изглежда "отдалечен" от училището, включително от другите ученици, учители и училищни дейности.

Толерантност към неуважително поведение

Училището прави малко за да се предотврати или накаже неуважителното поведение сред отделни ученици или групи от ученици. Понякога един и същ ученик играе различни роли в различни обстоятелства, той може да действа в ролята на насилник, жертва или свидетел. Училищната атмосферата насърчава етнически разделяния или разделяния по класове или им позволява да останат неоспорвани.

Несправедлива/Неравностойна дисциплина

Използването на дисциплинарните наказания е несправедливо прилагано или се възприема като несправедливо прилагано към учениците или персонала.

Негъвкава култура

Културата на училището (т.е. официални и неофициални модели на поведение, ценностите и взаимоотношенията между ученици, учители, служители и администратори) е статична, непреклонна и нечувствителна към промените в обществото и променящите се нужди на новите ученици и служители.

Йерархия сред учениците/ Приоритизиране

На определени групи от ученици официално или неофициално се отдава повече внимание и уважение, отколкото на другите. Училищните власти третират учениците от по-високо престижните групи, като по-важни и ценни за училището, отколкото останалите ученици.

"Код на мълчанието"

Кодът на мълчанието господства сред учениците. Малцина смятат, че могат спокойно да кажат на учителите или администрацията, когато са засегнати от поведението и отношението на друг ученик. Има малко доверие между учениците и персонала.

Неконтролиран компютърен достъп

Достъпът до компютри и интернет е без контрол и без наблюдение. Учениците имат възможност да използват компютрите на училището, за да играят компютърни игри с насилие, или да проучват неподходящи уеб сайтове, като например тези, които насърчават насилие или дават инструкции как да се направи бомба.

СОЦИАЛНА ДИНАМИКА

Медии, забавление, технологии

Ученикът има лесен и безконтролен достъп до филми, телевизионни предавания, компютърни игри и интернет сайтове, които се отличават с теми и изображения на крайно насилие.

Групи от връстници

Ученикът е крайно и единствено включен в група от млади хора, които споделят интерес към

насилие или екстремистки вярвания. Групата изключва другите, които не споделят нейните интереси или идеи. В резултат на това ученикът прекарва малко или никакво време с всеки, който мисли по различен начин и е защитен от "проверка на действителността", която може да дойде от изслушването на други мнения, гледни точки или разбирания.

Употреба на алкохол и наркотици

Знанието, че ученикът употребява наркотици и алкохол и неговото отношение към тези вещества може да е важно. Всяка промяна в поведението му, свързана с употребата на тези вещества също може да е важна.

Външни интереси

Интересите на ученика извън училището е важно да бъдат отбелязани, те могат да снижат или да повишат загрижеността на училището когато се оценява заплахата.

Ефекта на подражание

Стрелбите в училище и други инциденти с насилие, които получават широко отразяване и внимание от страна на медиите може да генерират заплахи или появата на подражатели навсякъде. Копирането на агресивно поведение е много разпространено. Учениците, учителите, училищната администрация и правоприлагащите органи трябва да бъдат по – бдителни в отбелязването на притеснително поведение от страна на учениците, в рамките на деня, седмицата или дори няколко месеца по-късно след инциденти, които са били обширно отразявани.

Идеи и ресурси за допълнителни дейности могат да бъдат открити на:

1) „Класна стая без тормоз“ – наръчник за учители: http://bit.ly/2x7bwy0
2) „Онлайн тормозът“ – наръчник за учители: http://bit.ly/2xPLQdb
3) „Деца, родители и учители срещу езика на омразата“ – наръчник, съдържащ 10 примерни теми, които могат дасе използват за работа с деца 1-4 клас в часовете по различни предмети: http://bit.ly/2xI5kAQ
4) Учебна тетрадка „Деца, родители и учители срещу езика на омразата“ – съдържа забавни задачи за децата, чрез които да се задълбочи разбирането им за различията и толерантността: http://bit.ly/2fCrWbt
5) „Случилище.бг“ – сбор от добри практики и материали по темата: http://bit.ly/2xSlqYI